Dómsorð:

Stefndi, Andrea Pálmadóttir, greiði stefnanda, Byggingafélaginu Dofra h/f, kr. 23.896.00 með 7% ársvöxtum af kr. 62.633.00 frá 1. september 1966 til 17. janúar 1967 og af kr. 23.896.00 frá þeim degi til greiðsludags.

Málskostnaður fellur niður.

Dómi þessum ber að fullnægja innan 15 daga frá lögbirtingu hans að viðlagðri aðför að lögum.

Mánudaginn 1. marz 1971.

Nr. 14/1971. **Félag íslenzkra iðnrekenda**
gegn
Fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs.

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómarar Hæstaréttar.

Kærumál. Frávísunardómur úr gildi felldur.

Dómur Hæstaréttar.

Með kæru 19. janúar 1971, er hingað barst 10. febrúar 1971, hefur sóknaraðili kært til Hæstaréttar frávísunardóm, sem upp var kveðinn á bæjarþingi Reykjavíkur 14. desember 1970 í máli sóknaraðilja gegn varnaraðilja. Krefst sóknaraðili þess, að hinn kærði dómur verði úr gildi felldur og lagt fyrir héraðsdómara að leggja efnisdóm á málið. Hann krefst og kærumálskostnaðar úr hendi varnaraðilja.

Varnaraðili krefst staðfestingar hins kærða dóms og kærumálskostnaðar úr hendi sóknaraðilja.

Samkvæmt j lið 4. gr. laga nr. 10/1960 um söluskatt skal greiða söluskatt þann, er þar getur, við tollmeðferð vöru. Samkvæmt 1. mgr. 34. gr. laga nr. 7/1963 um tollskrá o. fl., og síðar 1. mgr. 34. gr. laga nr. 63/1968 og laga nr. 3/1969 um sama efni, sker fjármálaráðherra úr því, hvort tiltekin vara sé gjaldskyld eða gjaldfrjáls eftir þeim lögum. Með skírskotun til þessa og þar sem meðferð 13. gr. laga nr. 10/1960 á

ekki við um söluskatt þann, sem um er deilt í málinu, ber að fella hinn kærða dóm úr gildi og leggja fyrir héraðsdómara að kveða upp efnisdóm í málinu.

Rétt er, að varnaraðili greiði sóknaraðilja kr. 7.000.00 í kærumálskostnað.

Dómsorð:

Hinn kærði dómur er úr gildi felldur, og er málinu vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsálagningar.

Varnaraðili, fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs, greiði sóknaraðilja, Félagi íslenzkra iðnrekenda, kr. 7.000.00 í kærumálskostnað að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 14. desember 1970.

Mál þetta, sem tekið var til dóms hinn 3. þ. m., hefur Félag íslenzkra iðnrekenda í Reykjavík höfðað fyrir bæjarþinginu með stefnu, birtri 9. apríl 1970, á hendur fjármálaráðherra f. h. ríkissjóðs.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndi greiði honum kr. 29.773.00 auk 7% ársvaxta frá 1. janúar 1970 til greiðsludags og að viðurkennt sé með dómi réttarins, að Plastprent h/f sé eigi skylt að greiða söluskatt af innfluttum prentlitum til framleiðslu sinnar.

Þá krefst stefnandi þess, að stefndi greiði málskostnað samkvæmt mati réttarins.

Stefndi gerir þær dómkröfur, að hann verði algerlega sýknaður af kröfum stefnanda og honum dæmdur málskostnaður að mati réttarins.

Leitazt hefur verið við að ná sáttum í máli þessu, en sú viðleitni hefur eigi borið árangur.

Málsaðiljar eru sammála um að ganga fram hjá sáttanefnd í máli þessu og leggja málið beint fyrir bæjarþingið.

Málavextir eru þessir:

Á tímabilinu frá 22. marz 1967 til 17. nóvember 1969 var fyrirtækinu Plastprenti h/f, Reykjavík, gert að greiða samtals kr. 29.773.00 í söluskatt af prentlitum í tollafgreiðslu þeirra til

fyrirtækisins. Fyrirtæki þetta framleiðir umbúðir og notar þessa prentliti til áprentunar á nefnda framleiðslu sína.

Hinn 30. marz 1968 ritaði Plastprent h/f fjármálaráðuneytinu bréf, þar sem þess var farið á leit við ráðuneytið, að það hlutaðist til um, að fyrirtækið yrði undanþegið greiðslu nefnds söluskatts, og að því yrði endurgreiddur sá söluskattur, sem það hefði þegar greitt af prentlitum. Þessari beiðni svaraði fjármálaráðuneytið með bréfi, dags. 30. október 1968, svohljóðandi: „Vegna fyrirspurnar yðar til ráðuneytisins er yður hér með tjáð, að með bréfi, dags. 5. apríl 1967, fór Félag íslenzkra prentsmiðjueigenda þess á leit við ráðuneytið, að prentsverta og prentlitir yrði undanþegið söluskatti. Með bréfi, dags. 4. janúar s.l., var þeirri beiðni synjað.

Úrskurður ráðuneytisins er m. a. byggður á því, að tollyfirvöld hafa lagt þann skilning í lögin, að hér sé um söluskattskyld efnivörukaup að ræða, og löng hefð er komin á þá framkvæmd að leggja söluskatt á sölu fyrirtækja á prentlitum".

Hinn 4. febrúar 1969 ritaði Félag íslenzkra iðnrekenda fjármálaráðuneytinu bréf, svohljóðandi: „Oss hefur borizt erindi frá Plastprenti h.f., þar sem óskað er aðstoðar félagsins við að fá felldan niður söluskatt á innfluttum prentlitum. Erindi Plastprents h.f. fylgdi afrit af bréfi fjármálaráðuneytisins, dags. 30. október 1968, þar sem segir, að ráðuneytið synji slíkri beiðni. Er úrskurður ráðuneytisins m. a. byggður á því, að tollyfirvöld hafi lagt þann skilning í lögin, að hér sé um söluskattskyld efni og vörukaup að ræða og löng hefð komin á þá framkvæmd að leggja á söluskatt.

Vér höfum leitað sérfræðilegs álits á þessu máli, bæði að því er varðar hina lögfræðilegu hlið þess og hina framleiðslutæknilegu. Leyfum vér oss að senda ráðuneytinu ljósrit af þeim álitum. Þar sem vér teljum þau varpa nýju ljósi á málið, og hér er um hreina efnivöru til framleiðslu að ræða, væntum vér þess, að ráðuneytið sjái sér fært að breyta þeirri afstöðu til þessa máls".

Hið tæknilega álit, sem vitnað er til í nefndu bréfi, er vottorð frá Iðnaðarmálastofnun Íslands, dags. 12. desember 1968, og hljóðar svo:

„Fyrir þá, sem það varðar, staðfestist eftirfarandi:

Iðnaður (manufacturing) er skilgreindur sem vélræn (mekanisk) eða efnafræðileg (kemisk) umbreyting ólífrænna eða lífrænna gæða í nýjar afurðir, hvort sem verkið er unnið í vélum, knúð-

um orku, eða í höndunum og hvort sem það er unnið á vinnustöðum eða heimilum.

Iðnaðarstörf fyrirtækisins Plastprents h.f. eru í megin atriðum fólgin í tveimur umbreytingarferlum (prosessum), mótun umbúða og prentun þeirra. Efnivörur fyrir fyrri ferilinn, mótun umbúða, eru plastþynnur, sellófan og álþynnur, en efnivörur fyrir prentunarferillinn eru prentunarlitir, og falla báðir umbreytingarferlarnir undir ofangreinda skilgreiningu á iðnaði".

Ekki er ástæða til hér að vitna til hins lögfræðilega álits, enda koma meginsjónarmið þess í rökstuðningi stefnanda hér á eftir.

Framangreindu bréfi Félags íslenzkra iðnrekenda frá 4. febrúar 1969 svaraði fjármálaráðuneytið með bréfi, dags. 5. marz 1969, svohljóðandi:

„Með bréfi, dags. 4. f. m., skýrið þér ráðuneytinu frá því, að yður hafi borizt erindi frá Plastprenti h.f., þar sem óskað sé aðstoðar félagsins við að fá felldan niður söluskatt á innfluttum prentlitum. Eins og fram kemur í bréfi yðar, hefir ráðuneytið áður synjað erindi Plastsprents um þetta efni, sbr. bréf ráðuneytisins til fyrirtækisins, dags. 13. júní 1968. Ráðuneytið sér ekki ástæðu til að breyta þeim úrskurði þrátt fyrir tilmæli yðar í þá átt".

Plastprent h/f hefur framselt stefnanda, Félagi íslenzkra iðnrekenda, endurkröfu sína á hendur ríkissjóði fyrir söluskatti að fjárhæð kr. 29.773.00.

Stefnandi byggir dómkröfur sínar á því, að samkvæmt gildandi lögum um söluskatt eigi söluskattur aðeins að greiðast einu sinni af hverri vöru. Þó sé sú undantekning gerð í 3. gr., 3. mgr., laga nr. 10/1960 um söluskatt, að þetta taki ekki til hjálparefna eða óvaranlegra rekstrarefna. Söluskattskylda af seldri vöru eða vinnu almennt sé bundin við síðasta stig viðskipta, þ. e. sölu til neytenda.

Í greinargerð með frumvarpi að lögum þessum, sbr. Alþingistíðindi 1959, A, 3. h., bls. 526, segi, að af ákvæði laganna leiði, að ekki komi söluskattur af innlendri vörusölu til endurseljenda, og enn fremur, að ekki sé lagður skattur á efnivöru, þ. e. hráefni eða hálfunna vöru, sem notuð sé til aðvinnslu eða úrvinnslu og verði þáttur eða hluti í nýrri framleiðslu eða vöru. Þó sé það skilyrði, að hér sé um efnisþátt vöru að ræða.

Samkvæmt skilgreiningu Iðnaðarmálastofnunar Íslands sé ljóst,

að skoða beri prentunarliti sem efnisþátt í prentunarferli iðnaðarstarfsemi Plastprents h/f og þess vegna sé efnivara þessi ekki söluskattskyld samkvæmt lögum.

Þrátt fyrir þessi skýlausu ákvæði hafi stefndi krafizt og tekið söluskatt vegna innfluttra prentunarlita til Plastprents h/f, er sé aðili í Félagi íslenzkra iðnrekenda, stefnanda máls þessa, enda þótt stefnandi og Plastprent h/f hafi mótmælt þessu.

Af hálfu stefnanda er því sérstaklega mótmælt, sem kemur fram í varnarskjölum stefnda, að löng hefð sé komin á þá framkvæmd að leggja söluskatt á sölu fyrirtækja á prentlitum. Þessu til áréttingar vitnar stefnandi í bréf frá Félagi íslenzkra prentsmiðjueigenda, dags. 5. apríl 1967, til fjármálaráðuneytisins, en í 1. tl. þess bréfs sé það ljóst, að þegar það er ritað, er hér um nýorðna breytingu í skattalagaframkvæmd að ræða.

Samkvæmt þessu virðist stefnanda það augljóst, að það sé á móti anda laganna um söluskatt og bókstaf þeirra einnig, að tekinn sé söluskattur af prentunarlitum, sem Plastprent h/f noti til framleiðslu sinnar. Það hafi lengi verið stefnumál samtaka íslenzks iðnaðar og viðurkennt af löggjafanum, að eigi beri að taka söluskatt nema einu sinni af hverri vörutegund. Þetta sé beinlínis sagt í lögunum um söluskatt. Framkvæmdin við innheimtu söluskatts á nefndum efnivörum til Plastprents h/f sé því hvort tveggja beint brot á gildandi lagaákvæðum og andstætt þeim meginreglum, sem viðurkenndar hafi verið, að eigi að gilda um þessi málefni. Af þessum sökum hafi Félag íslenzkra iðnrekenda ákveðið að leggja mál þetta fyrir dómstólana, enda hafi ítrekaðar samkomulagsumleitanir við fjármálaráðuneytið reynzt árangurslausar.

Stefndi byggir sýknukröfu sína á því, að prentlitir þeir, sem Plastprent h/f hafi verið gert að greiða söluskatt af, séu hjálparefni, sem félagið noti til framleiðslu sinnar. Samkvæmt 3. mgr. 3. gr. laga nr. 10/1960 um söluskatt beri ávallt að innheimta söluskatt af hjálparefnum. Þess vegna hafi fjármálaráðuneytið úrskurðað, að Plastprenti h/f beri að greiða söluskatt af þessum efnum. Vitnar stefndi til frekari áréttingar í kennslubók í almennri rekstrarhagfræði eftir dr. Gylfa Þ. Gíslason, sem út var gefin árið 1945, bls. 9. Þar segir m. a. svo: „Efni eða hlutir, sem notaðir eru til framleiðslu afurða án þess þó að vera aðalefni hennar, eru nefnd hjálparefni, svo sem málning, sem borin er á borð, naglar, skrúfur o. s. frv.“. Telur stefndi, að prentlitir

séu greinilega hliðstætt efni, t. d. málningu, og sé því hjálparefni í iðnaði eins og hún.

Við munnlegan flutning málsins hafði lögmaður stefnda enn fremur uppi eftirfarandi málsástæður:

Í fyrsta lagi hélt stefndi því fram, að stefnandi þessa máls væri ekki réttur aðili þess, þar sem framsal Plastprents h/f til stefnanda væri ekki fullnægjandi.

Í öðru lagi hélt stefndi því fram, að stefnandi hefði fyrirgert rétti sínum til þess að bera mál þetta undir dómstóla, þar sem hann hefði ekki kært álagningu skatts þessa til skattayfirvalda samkvæmt 13. gr., sbr. 14. gr. laga nr. 10/1960 um söluskatt. Geti hann því ekki nú borið málið undir dómstóla, þar sem honum hafi borið áður að kæra málið til réttra skattayfirvalda.

Í þriðja lagi heldur stefndi því fram sýknukröfu sinni til áréttingar, að stefndi hafi fyrirgert rétti sínum til endurheimtu söluskatts þess, sem hér er um að tefla, með því að greiða hann án fyrirvara.

Lögmaður stefnanda mótmælti öllum þessum málsástæðum sem of seint fram komnum, þar sem lögmaður stefnda hefði eigi haft þær uppi fyrr en við munnlegan flutning málsins. Gegn andmælum lögmanns stefnanda koma þessar málsástæður ekki til álita, nema að því leyti sem réttinum ber að gæta þeirra ex officio.

Samkvæmt 13. gr. laga nr. 10 frá 22. marz 1960 um söluskatt geta þeir, sem ekki vilja sætta sig við ákvörðun skattstjóra eða skattanefndar á söluskatti, kært þá ákvörðun til þeirra innan 10 daga, frá því að skattur var ákveðinn. Úrskurðum þeirra má skjóta til ríkisskattanefndar innan 15 daga frá dagsetningu úrskurðar skattstjóra eða skattanefndar.

Eftir 14. gr. sömu laga skal bera ágreining um skattskyldu og skatthæð undir dómstóla innan 6 mánaða, frá því að ríkisskattanefnd úrskurðaði.

Samkvæmt þeim gögnum, sem fyrir liggja, mun fyrst skattur þessi hafa verið innheimtur hjá Plastprenti h/f 22. marz 1967. Sú ákvörðun var ekki kærð til skattayfirvalda í samræmi við 13. gr. nefndra laga, og þar sem kæru- og málshöfðunarfrestir samkvæmt téðum lagagreinum eru nú liðnir, þykir eigi verða hjá því komizt að vísa máli þessu frá dómi ex officio.

Eftir atvikum öllum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Magnús Thoroddsen borgardómari kvað upp dóm þennan

ásamt meðdómendunum Árna Vilhjálmssyni prófessor og Óskari Maríussyni efnaverkfræðingi.

Dómsorð:

Máli þessu er vísað frá dómi ex officio.
Málskostnaður fellur niður.

Mánudaginn 8. marz 1971.

Nr. 27/1971. **Sigríður Hjörleifsdóttir**
gegn
Dánarbúi Lúðvíks Sigurjónssonar.

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómarar Hæstaréttar.

Kærumál. Skipti. Varnarþing. Frávísun.

Dómur Hæstaréttar.

Með kæru 3. febrúar 1971, sem barst Hæstarétti 24. s. m., hefur sóknaraðili skotið til Hæstaréttar úrskurði skiptaréttar Reykjavíkur, sem kveðinn var upp 21. janúar 1971. Krefst hann þess, að úrskurðurinn verði felldur úr gildi og lagt verði fyrir skiptaráðanda að kveða upp efnisdóm í málinu.

Varnaraðili hefur tekið undir dómkröfur sóknaraðilja. Er það vilji málsaðilja, að skipti á dánarbúinu fari í heild fram fyrir skiptarétti Reykjavíkur.

Samkvæmt skýlausum ákvæðum tilskipunar frá 21. júní 1793 skulu skipti á dánarbúum „bera undir skiptaráðanda, þar er sá, er skiptin eru eftir, átti sjálfur varnarþing, er skiptin hófust“. Lögjöfnun frá 81. gr. laga nr. 85/1936 um þetta efni er því eigi heimil. Samkvæmt vottorði þjóðskrár Hagstofu Íslands, dags. 9. desember 1970, átti arfleifandi, Lúðvík Sigurjónsson, lögheimili í Skeggjastaðahreppi í Norður-Múlasýslu, er hann lézt hinn 16. apríl 1970. Ber þessi þáttur skiptanna og skiptin í heild því undir skiptadóm Norð-